

MANUSCRIPTORIUM ŠKOLÁM – UNIKÁTNÍ ZDROJ PRO VÝUKU

Miroslava Hejnová, Národní knihovna ČR Praha

Historie už nemusí být jen souborem zprostředkovaných informací, ale může se stát dobrodružstvím vlastního objevování a poznávání. Digitální knihovna **Manuscriptorium**, v Evropě unikátní elektronický zdroj informací, poskytuje k tomuto bádání bohatý materiál a jde dokonce ještě dál. K vybraným historickým dokumentům přináší metodické popisy a nabídky jak s obrazy a texty při vyučování pracovat. Vychází při tom z cílů vzdělávání uvedených v Rámcovém vzdělávacím programu MŠMT. To znamená, že podněcuje žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a řešení problémů. Pro učitele může být taková nabídka zajímavou inspirací nebo i přímým návodem, studenti pak mají šanci stát se na okamžik skutečnými vědci, pracovat s autentickými prameny, objevovat v nich střípky historie a skládat si je do mozaiky. Není třeba připomínat, že tento styl výuky vede nejen k výraznějšímu zapamatování si informací, ale i k jejich pochopení a propojení do celku.

Ti, kteří Manuscriptorium již delší dobu používají, vědí, že se skládá ze čtyř hlavních prvků:

- **otevřeného katalogu** historických fondů (zprístupňuje rukopisy, inkunábule, staré tisky, staré mapy)
- **digitální knihovny** obrazových kopií vybraných rukopisů a starých tisků
- **elektronické knihovny** plných textů
- **virtuálního badatelského prostředí**

Multilicenci umožňující přístup do Manuscriptoria využívají všechny typy škol již druhým školním rokem. Poprvé vstoupily školy do Manuscriptoria ve školním roce 2006/2007 a MŠMT zakoupilo školám licenci i na rok 2007/2008.

V souvislosti se zpřístupněním Manuscriptoria školám je třeba si uvědomit, že zavádění elektronických zdrojů tohoto typu do praxe je dlouhodobou záležitostí. Daleko podstatnější než okamžitý velký počet uživatelů je **setrvalá vzestupná tendence jejich využívání**, což je v případě Manuscriptoria pro školy naplněno (101 připojených škol v červenci 2007, 299 v prosinci 2007, 373 v květnu 2008, tj. během necelého roku vzrůst připojených škol na 369 %).

Problematika zpřístupnění Manuscriptoria školám byla složitější v tom smyslu, že základní Manuscriptorium bylo budováno s cílem sloužit odbor-

né veřejnosti, jejíž požadavky a nároky na jeho užívání se od škol diametrálně liší. Hned zpočátku jsme si uvědomovali, že při zpřístupňování Manuscriptoria školám bude nutné vstoupit do úzkého kontaktu s pedagogy a přizpůsobit Manuscriptorium podmínkám výuky. Díky jejich pochopení a nadšení jednotlivců z jejich řad jsme vytvořili pro školy samostatnou sekci, která se postupně stala **samostatným portálem** – alternativní branou vedoucí k celému obsahu Manuscriptoria.

Secce školám má tedy vlastní přístupovou stránku, která svým členěním nabízí pedagogům různé možnosti. Najdeme na ní tématicky řazený seznam dokumentů vhodný pro výuku, který průběžně aktualizujeme. Seznam obsahuje *historiografické prameny, texty k dějinám české literatury, rukopisy významné z hlediska dějin kultury a knižní malby a ilustrační iluminace*. K nejvýznamnějším a nejzajímavějším rukopisům a tiskům vznikají přípravy pro výuku, které jsou určeny přímo pedagogům a které obsahují návodné postupy, jak dané dokumenty konkrétně využít. Tyto přípravy vytvářejí sami pedagogové a výsledky jejich práce, včetně potřebných doplňkových podkladů, jsou v sekci „Školám“ umístěny k volnému stažení. Mohou být využity přímo nebo posloužit jako volná inspirace.

Na základě postupně získaných zkušeností, dostatečného množství příprav pro výuku a rozšiřování okruhu spolupracovníků začalo narůstat nejen kvantitativní využívání Manuscriptoria, ale i kvalitativní využívání tohoto zdroje při výuce.

Secce *Manuscriptorium školám* se stala:

- laboratoří pro pedagogy
- moderním výukovým prostředím
- zdrojem informací pro studenty

Díky tomu mají všechny typy škol možnost volného přístupu do Manuscriptoria i ve školním roce 2007/2008. V současné době využívá Manuscriptorium téměř 400 škol z celé republiky.

Jak se k Manuscriptoriu připojit?

Stačí zavítat na stránku <http://www.manuscriptorium.com/> nebo <http://www.nkp.cz/> zvolit si českou jazykovou verzi a vybrat záložku **Školám**. V této sekci je připraven výběr obzvláště zajímavých dokumentů, které je možné využít v rámci výuky českého jazyka, dějepisu, výtvarné výchovy apod. Jedním kliknutím lze otevřít ukázkový dokument, který si vyberete, a pak jím podle potřeby listovat, vkládat záložky či zvětšovat detaily.

Aby bylo možné prohlížet velké obrazy z cca 3 300 rukopisů, tisků či map, je nutné stát se registrovaným uživatelem. Bez registrace jsou totiž dostupné jen menší náhledy a ty zdaleka nepostačují k tomu, abyste si mohli tyto památky detailně prohlédnout. Informace o tom, jak se konkrétní škola může stát registrovaným uživatelem, jsou uvedeny na stránkách <http://skoly.manuscriptorium.com>.

Manuscriptorium pro školy je rozvíjeno na základě spolupráce zejména s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, firmou AiP Beroun, pedagogy ze všech typů škol a dalšími partnery. Informace o projektu MSS jsme také publikovali v odborných pedagogických časopisech (Učitelství noviny, Společenskovědní předměty, bulletin ASUD). Manuscriptorium školám bylo představeno i na mezinárodní konferenci Inforum 2007 – 13. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích. Z celé řady jeho pozitivních stránek stojí za to vyzdvihnout **variabilitu a interdisciplinárnost**. Využití elektronického prostředí k výuce umožňuje pedagogům držet krok s moderními trendy ve světě, kde obohacování výuky tímto směrem bývá již tradičně velmi kladně hodnoceno. Manuscriptorium není uzavřený a dokončený projekt. Je to projekt, který se neustále rozvíjí, zdokonaluje a rozšiřuje, a to hlavně na základě spolupráce s dalšími zainteresovanými stranami. Vzájemná spolupráce s pedagogy přinesla již řadu nových poznatků a **pokračování v této vzájemné spolupráci zůstává jedním z nejdůležitějších bodů celého projektu, neboť Projekt Manuscriptorium školám koresponduje s:**

- principy školské reformy
- hlavními principy Rámcového vzdělávacího programu
- principy multidisciplinárních projektů
- novými možnostmi virtuálního prostředí
- novými trendy výuky v českém i evropském prostředí

Manuscriptorium umožňuje zcela **moderní přístup k informacím z hlediska jejich snadné dostupnosti, rychlosti a okamžitého využití**. Ročně se rozroste cca o 250 dokumentů, a to nejen z českých knihoven, archivů a muzeí, ale i ze zahraničních institucí (nyní zpřístupňuje cca 3 300 plně digitalizovaných dokumentů).

Prostřednictvím Manuscriptoria dochází jednak k prolínání jednotlivých školních předmětů, jednak ke sbližování institucí zabývajících se vzděláváním a kulturním dědictvím (školy, knihovny, archivy, muzea atd.). Díky němu se také zpřístupňují nejaktuálnější informace o dění v oblasti vzdělání a kultury, kterých lze vhodně využít při výuce (např. koupě pařížského zlomku Dalimilovy kroniky, její okamžitá digitalizace a zpřístupnění nebo výstava Codexu gigantu neboli Dáblovy bible a jeho digitalizace a zpřístupnění).

Závěrem lze shrnout, že nad Manuscriptoriem – jednou z největších digitálních knihoven zpřístupňujících kulturní dědictví se podařilo vybudovat v Evropě **unikátní zdroj pro výuku**, který postihuje moderní trendy a odpovídá potřebám mladé generace, která je již *digital native* čili narozena do rozvinutého digitálního prostředí a jejíž vnímání a práce s informacemi se od starších generací dosti výrazně odlišuje.